

Banen en aids-preventie door sport

TEKST EN FOTO: ROB BURKHARD

Hoewel het sinds het einde van de oorlog iets beter gaat in Mozambique, kampt het land net als de andere landen in de regio met immense problemen. Aids, armoede en werkloosheid. Tegen deze achtergrond ziet het sportministerie het niet alleen als haar taak om sportbeoefening in Mozambique te stimuleren, maar wil het sport ook als middel inzetten om iets aan deze problemen te doen. 'De ontwikkeling van gemeenschappen door sport', zo vat Celmira Silva het samen. Celmira is werkzaam voor het ministerie van Jeugd- en Sportzaken en is verantwoordelijk voor de landelijke coördinatie van projecten die namens haar ministerie worden uitgevoerd of ondersteund. Daarnaast is zij ook een van de twee vice-voorzitters van het Nationaal Olympisch Comité.

Dat sport goed is voor de persoonlijke ontwikkeling van mensen en voor teambuilding is niets nieuws voor haar. Hoe sport echter kan worden ingezet om banen te creëren en aids tegen te gaan, ligt iets minder voor de hand. In 2001 zocht haar ministerie daarom contact met de International Labour Organization (ILO) met de vraag om medewerking op dit vlak. Het zogenaamde *Common Framework* is een van de resultaten van deze samenwerking. 'In feite is het een instrument om te inventariseren welke initiatieven in ons land aanwezig zijn, en om de diverse initiatieven goed op elkaar af te stemmen met als doel meer banen op het terrein van sport voor jongeren te creëren', vertelt Celmira. 'Op deze manier weten wij wat er gaande is in ons land en kunnen wij veel beter aangeven wat onze behoeften zijn op het moment dat er een nieuw aanbod komt om hulp te bieden.'

De grote vraag naar ballen in Mozambique is een goed voorbeeld, vindt ze. 'Natuurlijk zijn wij blij als een buitenlandse partner ons ballen doneert. Maar zou het niet veel beter zijn als wij vragen om te investeren in werkplaatsen voor onze eigen bevolking?

Mozambique is in trek bij hulpverleners. Ook op het gebied van sportontwikkeling zijn er tientallen initiatieven te vinden, zowel nationaal als internationaal. Het is een kleurige lappendeken van grote en kleine initiatieven, waar vaak verrassende ideeën worden ontwikkeld. Het Mozambikaanse ministerie van Jeugd- en Sportzaken is blij met de initiatieven, maar wil graag meer samenwerking en meer inzicht in wie wat doet.

Eén van de vele sportprojecten in Mozambique

We moeten zelf ballen fabriceren. Met het Common Framework zien we precies waar nog gaten zitten en kunnen we dan snel sociale projecten lokaliseren waar bijvoorbeeld ballen kunnen worden gemaakt. Hiermee wordt sport gecombineerd met het creëren van arbeidsplaatsen en het stimuleren van de lokale economie.'

Onderlinge samenwerking

Met het Common Framework wil het ministerie zich niet hiërarchisch positioneren. Dit instrument biedt het ministerie

alleen een goed overzicht van de verschillende initiatieven die zich op sportterreinen afspeelen. Want Celmira en haar collega's willen juist dat verschillende initiatieven elkaar kunnen vinden en overlap aan activiteiten voorkomen. Als beter bekend is wie wat doet en waar, zal dat ook de onderlinge samenwerking van sportinitiatieven en NGO's bevorderen. Vooral op het gebied van zelfvoorziening valt er volgens Celmira veel van elkaar te leren. 'Vaak zijn het de kleine en onbekende projecten waar vernieuwende knowhow kan worden

gevonden. Kennis waar ook anderen wat aan hebben.' Hoewel het Common Framework als instrument nog niet volledig operationeel is, heeft Celmira wel voldoende informatie voor handen om een groot aantal binnenlandse en buitenlandse initiatieven in de buurt van de hoofdstad, Maputo, te lokaliseren.

Eén van de projecten die op dit moment draait is het lokaal opgezette FIFFAA (Films, Football, and the Fight Against AIDS). Bert Sonnenschein, van Nederlandse afkomst, is de geestelijke vader van het FIFFAA-project. Samen met een viertal voetbaltrainers heeft hij ervoor gezorgd dat er van dinsdag tot en met vrijdag in een aantal arme buitenwijken van Maputo voetbaltrainingen voor jongeren wordt georganiseerd. Het sociale aspect aan deze trainingen is de voorlichting over aids. Met zijn voetbalcollega's heeft Bert verschillende voetbalspellen ontwikkeld waarin de werking van het aids-virus op de een of andere manier is verwerkt. 'Het belangrijkste is dat de kinderen dagelijks met aids bezig zijn, maar dat het niet ten koste gaat van het voetbalplezier', legt hij uit.

Perverselingen

Met deze werkwijze wil Bert een alternatief bieden voor de gebruikelijke aids-voorlichting die naar zijn mening is 'gekaapt door de medici en moralisten'. Hij legt uit: 'Ze hebben hier jarenlang het ABC van de aids-preventie proberen te verkopen. Dat ging zo: A: *Abstain from sex*, B: *Be faithful*, C: *Condom*. Het condoom als een soort laatste redmiddel voor de 'perverselingen' die de seks niet kunnen laten en geen vaste partner hebben. Probeer na zo'n verhaal nog maar eens een condoom te gaan kopen in de winkel; je ziet alle blikken in de winkel al op je gericht.' Veel van de aids-campagnes werken net als anti-rookcampagnes. Ze wijzen alleen op de negatieve gevolgen van bepaald gedrag. FIFFAA probeert het andersom. 'Wij zoeken naar de motivatie van mensen', aldus Bert. 'We vragen in de voetballesjes bijvoor-

beeld wie Beckham heeft gezien toen hij zijn contract met Real Madrid tekende. Vóór hij zijn handtekening zette, moest hij eerst door de medische keuring. Zo proberen we de jongeren te laten ontdekken dat voetbal méér is dan alleen maar tegen een bal aanschoppen. Dat je gezondheid een belangrijk deel daarvan uitmaakt; dat je dus ook condooms gebruikt. Zo hebben we het concept van de *complete voetballer* ontwikkeld en dat in allerlei spel oefeningen verwerkt.'

'Jongeren praten niet over seks bij de dokter of in de kerk. Dat doen ze alleen met elkaar. Bijvoorbeeld op het voetbalveld, of na een filmvoorstelling.'

Bert is niet ontevreden over het voorlopige resultaat. 'De spellen die we hebben ontwikkeld zijn inmiddels opgenomen in de gymlessen van maar liefst vierduizend scholen. Hiermee bereiken we zo'n miljoen leerlingen. Het Canadese Right to Play heeft spellen van FIFFAA overgenomen en laatst heeft zelfs grote broer FIFA belangstelling getoond.'

Betaalde baan

Voordat FIFFAA begon was er al de vraag hoe de trainingen bekostigd konden worden. Voor het antwoord verwijst Bert naar de naam van het project: Films, Football, and the Fight Against Aids. 'Voetbal trekt publiek in Mozambique. Dat geldt ook voor films.' In samenwerking met het Duitse Bureau voor Ontwikkelings-samenwerking GTZ werden vier voetbaltrainers voorzien van filmprojectors. Hiermee konden ze een klein filmzaaltje inrichten en het publiek uit hun wijk om een lage toegangsprijs vragen. Dit is het

loon voor hun werk als voetbaltrainer. 'In feite proberen we op deze manier een betaalde baan te creëren voor de trainers', aldus Bert. Het idee kwam niet zomaar uit de lucht vallen. Bert runt een filmbedrijf en weet dat er veel publiek op filmvertoningen afkomt. Naar zijn schatting zijn er minstens tweeduizend kleine video/filmzaaltjes in Mozambique. Maar liefst zeventienhonderdvijftig van deze zaaltjes weet hij intussen te bereiken met zijn initiatief 'FilmAfrik': African Films for African Audiences in African Cinemas. Voor de distributie maakt hij gebruik van het netwerk van PSI/JeitO, de lokale condoomverkoopers, die de lokale cinema's ook als een belangrijk verkooppunt zien.

De boodschap van de voetbaltrainingen wordt nog eens versterkt door regelmatig films met een sociale strekking te vertonen en reclametijd te geven aan NGO's die een aids-boodschap hebben. Ook dit zijn weer momenten die tot gesprekken over het onderwerp aids kunnen leiden. 'Jongeren praten niet over seks bij de dokter of in de kerk. Dat doen ze alleen met elkaar. Bijvoorbeeld op het voetbalveld, of na een filmvoorstelling.'

Het is nog te vroeg om te concluderen dat de huisbioscopen van de trainers de voetbalschooltjes helemaal zelfvoorzienend maken. Maar het feit dat er inkomsten worden gegenereerd is wel een van de redenen dat Celmira Silva van het sportministerie het project als toonaangevend omschrijft, net zoals de manier waarop FIFFAA sport en aids-preventie combineert. Voorlopig lijkt het erop dat het Common Framework als praktisch instrument nog te ver van de NGO's zelf af staat. Bert had bijvoorbeeld nog niet eerder van de term Common Framework gehoord en een bezoek aan een aantal andere sportinitiatieven, waaronder *Right to Play* in Maputo, leert dat ook daar de term nog niet bekend voorkomt. Desalniettemin geloven de NGO's in het doel: samenwerking in de strijd voor meer banen en het gevecht tegen aids. ■